

0000 gjetningen

1

VRIJDAG 13 JUNI 1997

verslag van de eerste 'rechtszitting' naar aanleiding van het rapport 'Meer dan een gebaar' van de Commissie Nederlandse Gebarentaal.

Rechter	Herman Scheper
Advocaat	John van Gelder
Openbare aanklager	Wim Emmerik
Inleider	Henk Buter

Henk Buter houdt een inleiding, legt moeilijke woorden uit, vertelt wat de belangrijkste punten uit het rapport zijn.

Rechter: De rechter is eigenlijk discussieleider. Wim speelt de rol van openbare aanklager, namens de overheid, en John verdedigt de belangen van de doven als advocaat. Het is geen toneelstuk, maar een discussie in een andere vorm. Jullie, het publiek, kunnen niet achteruit gaan zitten en toekijken. Jullie hebben een actieve rol, de hoofdrol.

Er zijn vijf discussiepunten. Voor ieder discussiepunt hebben we ongeveer twintig minuten. Na vijftien minuten kijken we wie voor is en wie tegen. Dat doen we door hand opsteken.

1. Is Nederlandse Gebarentaal een echte taal?

Openbare aanklager: In het rapport staat dat Nederlandse Gebarentaal een echte taal is, maar ik twijfel daaraan. Doven zijn oraal opgevoed. Als je doven een toespraak ziet houden, praten ze veel met hun mond. Ze gebruiken Nederlands ondersteund met gebaren. Dat is goed voor de communicatie, maar om nou te zeggen dat doven een minderheidsgroep zijn met een eigen taal en cultuur... Nee. Ze zijn een minderheid met psychische problemen. Kijk maar naar het rapport. Welke gebaar staat er op de voorkant? Het gebaar voor 'psyche'!

Advocaat: Ik ben het daar niet mee eens. Gebarentaal bestaat uit wat je uitdrukt met je lichaam, je handen, je gezicht, je mimiek en ook wat je zegt met je mond. Dat allemaal samen is gebarentaal.

De Nederlandse taal is ook niet honderd procent zuiver. Neem het woord 'computer'. Is dat een Nederlands woord? Nee, Engels. En het woord 'café'. Is dat een Nederlands woord? Nee, Frans. En het woord 'telefoon' is dat een Nederlands woord? Nee, Grieks. Ook het Nederlands is beïnvloed door andere talen. Nou en?

In Nederlandse Gebarentaal kan je alles uitdrukken: gedachten, ideeën, filosofie, dromen, gevoelens, theorie, poëzie en theater. Het is dus een echte taal.

Eric Stoel: Als je doven ziet communiceren praten ze er altijd bij. Doven moeten meer met hun lichaam doen, met hun mimiek. Als doven van jongs af aan gebarentaal zouden gebruiken, dan was het misschien wel een echte taal. Maar nu niet.

Dick Kerkhoven: Ik kan me daar zo kwaad over maken! Wij zijn oraal opgevoed door horende mensen. Dat heeft heel veel frustratie teweeggebracht. Onze taal is onderdrukt. Ik vind dat hij (de advocaat) gelijk heeft.

Martie Koolhof: Doven zijn zich niet bewust van hun eigen taal. Eric Stoel zegt dat doven te weinig hun lichaam en expressie gebruiken. Maar dat is helemaal niet waar. Alle doven gebruiken expressie. Kijk maar eens als doven onder elkaar zijn. Ik ben het niet met Eric Stoel eens. Hij moet maar terug naar school!

Sarah Muller: Ik denk dat horenden te weinig informatie over ons hebben en over onze taal.

Eric Stoel: Waar is die lichaamsexpressie en mimiek dan? Ik zie het niet?

Martie Koolhof: Dan moet je een bril kopen! De expressie is soms klein en onopvallend, maar iedere dove gebruikt expressie! Stokoe (een geleerde uit Amerika, MJ) heeft al in 1960 ontdekt dat wij een eigen taal hebben, een echte taal. Dus de wetenschappelijke erkenning is er al meer dan dertig jaar. Maar de politieke erkenning moet nu komen. De politiek denkt natuurlijk: ach, doven zijn zo'n kleine groep.

Eric Stoel: Ik hoef trouwens geen bril te kopen, ik heb al lenzen!

Openbare aanklager: Misschien dat Nederlandse Gebarentaal in de toekomst nog wel een echte taal kan worden, maar nu is het nog lang geen echte taal, er zijn te veel orale elementen.

Dick Kerkhoven: Waarom mogen doven niet gebarentaal gebruiken zoals ze dat willen? De een praat meer, de ander minder. Moeten we in de toekomst allemaal zo geweldig gebaren? Zonder te praten? We leven met zestien miljoen mensen, de meesten zijn horend. De doven zijn maar een kleine groep, dus met je mond woorden vormen hoort erbij.

Advocaat: Ik vind ook dat er verschillen mogen zijn.

David da Silva: In andere landen, zoals Zweden, is de gebarentaal al lang erkend. Het gaat erom dat we elkaar kunnen begrijpen. Gebarentaal is voor communicatie. Dat is het belangrijkste.

Marjan Stuifzand: Ik ben ervan overtuigd dat Nederlandse Gebarentaal een echte taal is. Maar de taal is heel lang onderdrukt. Vroeger was het zelfs verboden. Maar de doven maakten toch stiekem gebaren. Nu hoeft dat niet meer. De regering kan de taal niet langer onderdrukken.

Machiel de Zoete: In 1988 heeft het Europese parlement al gezegd dat gebarentalen echte talen zijn en dat de landen in Europa de gebarentalen moeten erkennen.

Openbare aanklager: Ik twijfel nog steeds. Ik vind dat onvoldoende bewijs.

Suzanne Davina: Er geven zich veel horende mensen op voor gebarencursussen.

Openbare aanklager: Dat zegt niets. Doven verkeren onder invloed van het gesproken Nederlands. Ze gebruiken de volgorde van de Nederlandse grammatica. Het is Nederlands ondersteund met gebaren, een soort totale communicatie.

Jolanda van Dam: Het heeft alles te maken met de psyche. Ik voel me thuis in de gebarentaal. Voor mij is dat het bewijs dat het een echte taal

is. Vroeger was het oraal en daar voelde ik me niet bij thuis.

De rechter brengt de stelling in stemming. De overgrote meerderheid vindt dat Nederlandse Gebarentaal een echte taal is.

2. Is standaardisatie noodzakelijk?

Openbare aanklager: De erkenning maakt standaardisatie noodzakelijk. De dialecten mogen wel blijven bestaan, maar er moet één duidelijke lijn komen. We moeten gaan afstemmen. Anders raakt iedereen in de war. Dat is belangrijk voor het onderwijs, de ouders en de tolken.

Advocaat: Ik vind die verschillen juist zo leuk. Als ik nu iemand tegenkom, kan ik zien of die persoon uit Groningen of Rotterdam komt. In Groningen bijvoorbeeld maken ze het gebaar voor 'koken' zo (beurtelings met de vingertoppen het middel aanraken) en in Amsterdam zo (met twee wijsvingers het borrelen van het koken aangeven). Dat vind ik mooi, die verschillen. Als alles gelijk wordt getrokken, wordt het saai.

Bij de horenden zijn ook verschillen. Bijvoorbeeld plat Amsterdams, het Jordaans of het deftige van Amsterdam-zuid.

Ouders moeten die verschillen maar leren. Ze kunnen ook Engels, Frans en Duits leren. Dus waarom de Nederlandse Gebarentaal niet? Ook tolken moeten alle verschillende gebaren leren. Het is idioot dat ouders, onderwijzers en tolken ons doven kunnen opleggen dat we bepaalde gebaren moeten gebruiken en andere niet.

Openbare aanklager: Op de scholen voor horende kinderen wordt Nederlands geleerd. Daar is het ook geen rommelteje.

Martie Koolhof: Ik ben een voorstander van standaardisatie. De dialecten mogen wel blijven bestaan, maar er moeten voorkeursgebaren komen. De Friezen moeten op school ook Nederlands leren. Als we niet standaardiseren, raken ouders in de war. Ze schrikken ervan als ze een gebaar geleerd hebben en dan opeens met een ander gebaar worden geconfronteerd.

Eric Stoel: Het gaat in de eerste plaats om expressie en mimiek. Wat de handen precies doen, is minder belangrijk. Je kunt zien aan het gezicht wat er wordt bedoeld. Doven pakken dat visueel snel op. Weg met de standaardisatie.

Openbare aanklager: De horenden leren op school ook Algemeen Beschaafd Nederlands.

Mieke Julien: Ja, en wat gebeurt er dan? Kinderen spreken thuis een dialect of spreken met een accent. Dan komen ze op school en leren Algemeen Beschaafd Nederlands. Ze krijgen het gevoel dat de taal die ze thuis spreken minderwaardig is.

Marten Koning: De dialecten kunnen toch gewoon blijven bestaan. Het gaat alleen om tolken en het onderwijs. Als doven met elkaar communiceren, kunnen ze gebaren zoals ze dat willen.

Lud van der Garde: De taal heeft een stevige stam nodig. Die stam vertakt zich en aan de takken groeien de vruchten. Zonder stam heb je geen vruchten. De standaardisatie is te vergelijken met de stam.

Suzanne Davina: Je kunt dove kinderen toch meer gebaren leren, het Groningse gebaar en het Amsterdamse gebaar? Standaardisatie vind ik niet nodig.

Dick Kerkhoven: Ik vind het verhaal van Lud over die stam wel duidelijk. We hebben tolken nodig en die moeten weten welke gebaren ze moeten gebruiken.

Tony Bloem: In de Nederlandse taal zijn ook allerlei woorden voor 'de moeder van je moeder': oma, opoe, grootmoeder. Al die woorden staan in het woordenboek. Die woorden hebben een verschillende kleur. Ik vind het niet goed als kinderen maar één gebaar voor 'de moeder van je moeder' leren. Juist die verschillende gebaren maken de taal rijk. Als we gaan kiezen voor één gebaar voor 'de moeder van je moeder' maken we de Nederlandse Gebarentaal arm.

In het noorden zeggen we dat we gaan 'lopen', maar in Brabant zeggen ze: we gaan 'te voet'. Dat kan allemaal.

De rechter brengt de tweede stelling in stemming. Een meerderheid is voor standaardisatie.

3. Wie bedenkt nieuwe gebaren?

Openbare aanklager: In het rapport staat dat er een Lexicografisch Instituut moet worden opgericht. Dat vind ik ook het best. Taalkundigen moeten de nieuwe gebaren bedenken. Doven kunnen dat niet.

(Het publiek roept 'Boe!' en stampert.)

Advocaat: Ik ben er tegen dat nieuwe gebaren worden bedacht in een instituut. Een paar horende deskundigen en een paar doven kunnen geen nieuwe gebaren bedenken. Dat is gevaarlijk. Hoe is gebarentaal ontstaan? Vijftig, honderd jaar geleden, eeuwen geleden? In een instituut? Nee, de doven zelf hebben de gebaren bedacht.

Kijk in het rapport. Daar staan gebaren in. Het gebaar voor 'erkenning' met twee vingers. Waar komt dat vandaan? Doven maken het gebaar met de hele hand. Waarom nu opeens met twee vingers? En het gebaar voor 'beschouwing'. Waar komt dat vandaan? En het gebaar voor 'cultuur'? Ik vind het gevaarlijk als een klein groepje gebaren gaat bedenken.

Martie Koolhof: Gebarentaal is van de doven. Het is hun natuurlijke taal. De gemeenschap bepaalt hoe nieuwe gebaren moeten worden gemaakt. Zo zijn er ook allemaal nieuwe gebaren voor bloemen ontstaan en voor vlees(waren). Het is aan de doven om de nieuwe gebaren te bedenken. Bijvoorbeeld uit iedere regio een paar doven.

Jan-Pieter Govers: (gebaart heel snel).

Martie Koolhof: Kan het wat langzamer?!

Jan-Pieter Govers: (gebaart nu slow motion).

Rechter: (streng) Nu gewoon gebaren!

Jan-Pieter Govers: Jullie kennen het gebaar voor 'instorten'. Kijk nu eens naar het gebaar voor

'tweetalig' dat lijkt wel op 'met zijn tweeën instorten'. Ik vind dat het andersom moet, van beneden naar boven. Dat is veel positiever.

Openbare aanklager: Een bewijs dat doven niet zelf gebaren kunnen bedenken!

Marije Schadee: Bij het Lexicografisch Instituut worden ook doven betrokken. Als het instituut gebaren bedenkt die de doven niet bevallen, dan nemen ze die gebaren niet over.

Kartini Le Grand: Doven zijn heel goed in kijken, in observeren. Zij kunnen vanuit hun gevoel gebaren bedenken. Het is hun moedertaal.

Dick: Ik maak me alweer kwaad. In 1880 in Milaan hebben de horenden beslist over de doven. En nu gebeurt dat alweer. De gebaren zijn van de doven. Punt uit!

Het publiek stemt. Nieuwe gebaren moeten door de doven worden bedacht.

4. Kunnen horenden lesgeven in Nederlandse Gebarentaal?

Openbare aanklager: Als de Nederlandse Gebarentaal wordt erkend, betekent dat automatisch dat horenden Nederlandse Gebarentaal kunnen studeren en dan kunnen ze er ook les in geven. Dat is vergelijkbaar met Engels. Nederlanders kunnen Engels studeren aan de universiteit en dan Engelse les geven.

Advocaat: Ik ben het daar niet mee eens. Als horende cursisten les krijgen van een horende in Nederlandse Gebarentaal is dat heel anders. Als ze les krijgen van een dove, leren ze omgaan met doven. Als horenden lesgeven in Nederlandse Gebarentaal, pakken ze de taal af van de doven. Net als vroeger de blanken de jazzmuziek hebben afgepakt van de negers.

Marije Schadee: Als Nederlandse Gebarentaal een echte taal is, kunnen horenden die ook leren. Net als bij Engels.

Martie Koolhof: Ja, horenden moeten Nederlandse Gebarentaal kunnen studeren, net als Engels of Frans. Maar het gaat niet alleen om de taal, ook om de cultuur. Nu volgen horenden twee cursussen van twaalf lessen. Dat is veel te weinig. Maar in de toekomst komt er een goede opleiding. Bovendien moeten we wel horenden opleiden tot docent Nederlandse Gebarentaal, want er geven zich te weinig doven op. En we hebben veel docenten nodig als Nederlandse Gebarentaal een schoolvak wordt.

Henk Lengers: Het gaat niet alleen om de taal, maar ook om identiteit en identificatie. Als dove kinderen les krijgen van een horende, kunnen ze zich niet identificeren. Horende leerkrachten gaan in de pauze ook altijd samen zitten praten, zonder te gebaren. De kinderen kunnen dan niet volgen wat ze zeggen.

Toen ik zelf 30 jaar was, wist ik nog niet wat doof zijn betekende. Het gaat om identiteit. Kinderen van dove ouders kunnen wel lesgeven in Nederlandse Gebarentaal. Ze krijgen namelijk de taal met de paplepel ingegoten.

Donata Rudolph: Horenden kunnen wel lesgeven in Nederlandse Gebarentaal, maar dan moeten ze ook op de hoogte zijn van de dovencultuur.

Suzanne Davina: Als je Engelse les krijgt van een Nederlander en je vraagt aan die Nederlander waarom ze in Engeland links rijden, en hij weet het niet... Het gaat niet alleen om de taal maar ook om de cultuur.

David da Silva: Ik vind het een moeilijk punt. Doven hebben geen hoge opleidingen, horenden wel. Horenden hebben een hoger niveau.

Machiel de Zoete: Wat heb je aan een hoger niveau? Dat heeft er niets mee te maken. Het gaat erom of iemand goed kan gebaren!

Jan-Pieter Govers: Waarom zouden horenden geen Nederlandse Gebarentaal kunnen leren? Op de middelbare scholen geven Nederlanders toch ook les in Engels en Frans.

Tamara van der Meer: Ik vind het wel belangrijk dat horenden ook Nederlandse Gebarentaal leren. Dat haalt ons uit het isolement. Daarmee kunnen we naar buiten treden.

Rechter: Maar de vraag is of horenden les kunnen geven in Nederlandse Gebarentaal.

Mieke Julien: Ik denk wel dat horenden les kunnen geven in Nederlandse Gebarentaal, zeker kinderen van dove ouders. Maar ik vind het nog te vroeg. De doven zijn zich nog maar half bewust van hun eigen taal. De horenden staan al in de rij voor de opleiding tot docent Nederlandse Gebarentaal. Straks worden de doven weer op de achtergrond gedrongen. Het is nog te vroeg.

Dick Kerkhoven: Doven zijn zo lang onderdrukt. Nu eindelijk wordt hun taal erkend. Eindelijk komen ze los. Doven moeten de tijd krijgen. Ik vind dat doven voorlopig voorrang moeten krijgen.

Eric Stoel: Maar hoe moeten dove docenten de theorie uitleggen? Dat kan helemaal niet. Ze kunnen geen verhalen over theorie houden in Nederlandse Gebarentaal, want dat begrijpen de cursisten niet.

Openbare aanklager: (valt uit zijn rol!) Dan vertellen ze de theorie toch in gebarentaal en vertaalt een tolk hun verhaal in het Nederlands!

Sarah Muller: Die opleiding gaat vier jaar duren. Dus ze leren niet alleen over de taal, maar ook over de cultuur.

Willem Lunenberg: Horenden weten niet hoe het is om doof te zijn. Ze hebben geen dove identiteit.

Corline Koolhof: Een opleiding van vier jaar is niet hetzelfde als doof geboren zijn. Ik ben er eigenlijk voor dat doven lesgeven, maar er zijn niet genoeg doven die de opleiding willen volgen.

Advocaat: Dat komt omdat heel veel doven niet durven. Of ze komen niet op het idee om les te gaan geven. Daarom moeten we de doven over

de streep trekken. We moeten de doven stimuleren. En ik vind dat cursisten moeten kunnen aangeven van wie ze les willen hebben, van een dove of van een horende.

De rechter brengt de stelling in stemming. De meerderheid vindt dat horenden kunnen lesgeven in Nederlandse Gebarentaal, maar wel onder bepaalde voorwaarden.

5. Op welke leeftijd moeten dove kinderen integreren in het horende onderwijs?

Openbare aanklager: Als dove kinderen een basisschool voor doven hebben gevolgd, zijn ze sterk genoeg en zelfbewust. Dan kunnen ze daarna naar een horende middelbare school. Natuurlijk wel met een tolk erbij. Dus vanaf 12 jaar kunnen dove kinderen naar een gewone school, om te integreren.

Advocaat: Daar ben ik tegen. Stel een doof kind heeft een hele leuke leraar. Dan kan dat kind niet eens naar die leraar kijken, omdat het gedwongen is om de hele tijd naar die saaie tolk te kijken. En hoe moet het in de pauze? Staan die kinderen op de speelplaats met elkaar te praten over verliefdheid, merkkleding en merkschoenen, vieze praatjes te houden... komt dat dove kind erbij... dat kan niet volgen wat de kinderen zeggen. Moet zo'n kind dan soms de tolk roepen? Die andere kinderen zien de tolk al aankomen! Die zeggen dan tegen de tolk: ga weg, hoepel op!

Dove kinderen kunnen wel een dag per week bijvoorbeeld naar een horende school gaan, om te wennen.

Marije Schadee: Het gaat er niet om dat dove kinderen meteen de hele week op een gewone school zitten. Het gaat langzaam, stap voor stap.

Lud van der Garde: Doven kunnen alles, behalve horen. Dus doven kunnen zelf wel beslissen wat ze willen!

Advocaat: Dat is niet waar! De dove kinderen van 12 jaar beslissen niet zelf, dat doen de ouders!

Openbare aanklager: Kinderen van 12 jaar zijn nog te jong. Ze komen in de puberteit en dan zijn ze als dove helemaal alleen tussen de horende kinderen. Dat is niet goed.

Advocaat (tegen openbare aanklager): Bedankt!

(Het publiek moet lachen omdat de openbare aanklager uit zijn rol is gevallen!)

Suzanne Davina: Ik vind dat dove kinderen op een middelbare school voor doven moeten blijven. Integratie kan ook in de vrije tijd, je kan horende vrienden en vriendinnen hebben, of samen met horenden sporten.

Jan-Pieter Govers: Ik maak me zorgen over dit soort plannen, ook over de rugzak. Je moet dove kinderen niet zomaar in het diepe gooien. Als ze als dove alleen zijn tussen de horenden, is dat niet goed. Het is heel belangrijk dat dove kinderen elkaar kunnen steunen.

Martie Koolhof: Ik ben op een school in Zuid-Frankrijk geweest. Op die school zaten horende en dove kinderen. Ze kregen apart les. De dove kinderen kregen les van dove docenten in Franse Gebarentaal. De horende kinderen kregen les van horende docenten.

Maar in de pauze speelden ze met elkaar. En er waren ook gemeenschappelijke activiteiten, zoals samen Kerstmis vieren. De horende kinderen leerden met de dove kinderen omgaan. Ze leerden ook van hen gebaren. De dove kinderen leerden met de horende kinderen omgaan. Ik vond dat heel goed. Veel beter dan de rugzak, waarbij een of twee dove kinderen in een horende klas zitten. Die dove kinderen in Frankrijk waren heel zelfbewust.

De rechter vat samen: De meerderheid is voor integratie maar niet zomaar. Er moet goede opvang en begeleiding zijn. Vanaf 12 jaar kunnen dove kinderen geleidelijk aan naar het gewone middelbare onderwijs, te beginnen bijvoorbeeld met één dag in de week.

Dora Brinkman wil graag nog iets zeggen. De rechter geeft haar het woord.

E P I L O O G

van Dora Brinkman

'Ik heb vanavond alles met belangstelling gevolgd. Maar ik ben ook jaloers op jullie. Jullie maken een mooie tijd mee.

Ik ben geboren in 1905. Op mijn zevende jaar ben ik doof geworden door de mazelen. Er was geen enkele opvang voor mij en voor mijn ouders.

Ik had altijd buiten gespeeld met de andere kinderen. Maar toen werd ik erg ziek en dat duurde lang. Toen ik doof was geworden, wilden de kinderen niet meer met me spelen. Ze scholden me uit voor dove kwartel. Ik kwam in een diep gat terecht. Ik wilde er zo graag bij horen, maar ze wilden mij niet meer.

Er was toen nog geen school voor doven. Dus ging ik - toen ik weer beter was - terug naar mijn school. En daar zat ik dan, met veertig andere kinderen in een klas, allemaal banken achter elkaar. Ik kon de onderwijzer niet meer verstaan. Het was wel een aardige onderwijzer. Hij kwam af en toe bij me staan om me te helpen. Maar toen ging hij dood en kwam er een andere onderwijzer. Die was niet goed. Ik kon hem helemaal niet verstaan. Het was ook geen aardige man. Hij pakte me bij mijn oren, zo hard. Ik voel het nu nog. Die onderwijzer zei tegen mijn ouders: 'Houd haar maar thuis, want wat moet ik met een doof kind?'

Toen ik acht jaar was werd de doofstommenschool opgericht. Maar daar wilden ze me niet aannemen, omdat ik goed kon praten! Een jaar later - toen ik negen jaar was - werd de school voor slechthorenden opgericht. Maar daar mocht ik niet op, omdat ik doof was!

Op mijn twaalfde ben ik maar gaan werken. 'Wat wil je worden?' vroegen ze. Tja, wat kon ik worden, werkster of naaister. Ik wilde geen werkster worden, dus werd ik naaister. Ik ging werken in een deftig naaiatelier. Dat leek me wel wat om kleren te maken. Maar ik kreeg een soort hoefijzer in mijn hand, een magneet. En ik mocht spelden rapen. Je moest van onderaf beginnen. Dat heb ik een half jaar gedaan en toen had ik er genoeg van. Later kon ik komen werken in het atelier van mijn tante. Die maakte van dat mooie ondergoed, broeken met kant.

Op een gegeven moment - ik was achttien jaar - moest ik een pantalon maken met bandjes. Die moest aan de voorkant open blijven. Ik begreep helemaal niet waarom. 'Doe het nou maar,' zeiden ze. Pas later begreep ik dat die broek voor een publieke vrouw was, voor een hoertje!

En zo heb ik verder geleefd. Ik heb mezelf ontwikkeld. Mijn vader ging heel vaak naar het Waterlooplein. Daar kocht hij stapels boeken. Ik heb maar drie jaar onderwijs gehad, maar ik heb veel gelezen.

Misschien begrijpen jullie nu waarom ik jaloers op jullie ben. Jullie hebben de mogelijkheden die ik nooit heb gehad.

Ik hoop dat jullie doorzetten!!!'

Rechter	Herman Scheper
Advocaat	John van Gelder
Openbare aanklager	Wim Emmerik
Inleider	Henk Buter

Jury

Sanny Ankersmit, Amsterdam
 Joep Backhuijs, Amsterdam
 Antoinette Bakker, ?
 Maarten Blankenberg, Amsterdam
 Pauline Blankenberg, Amsterdam
 Tony Bloem, Den Haag
 Metty de Boer, Amsterdam
 Marja Bönker, Amsterdam
 Alexander Bosman, Hoogmade
 Dora Brinkman, Amsterdam
 Maudy Caspers, ?
 Elsa Couprie, Oud-Loosdrecht
 Jean Couprie, Oud-Loosdrecht
 Jolanda van Dam, Amsterdam
 Suzanne Davina, Amsterdam
 Lud van der Garde, Waal
 Jan-Pieter Govers, Utrecht
 Jan Hop, Amsterdam
 Ingrid Janssen, Wormer
 Mieke Julien, Amsterdam
 Dick Kerkhoven, Amsterdam
 Gert-Jan de Kleer, Amsterdam
 Marten Koning, Amsterdam
 Corline Koolhof, Gouda
 Sanne Koolhof, Gouda
 Martie Koolhof, Gouda
 Gerdien Kriellaars, Waal
 Cok Kuntze, Benthuisen
 Lisa Kuntze, Benthuisen
 Hanneke Landwehr, Amsterdam
 Kartini Le Grand, Haarlem
 Henk Lengers, Abcoude
 Willy Lengers-Pronk, Abcoude
 Eduard Leuw, Amsterdam
 Willem Lunenberg, Amsterdam
 Ans Luppés, Amsterdam
 Tamara van der Meer, Utrecht
 Frouk Meinsma, Gouda
 Cora Mulder, ?
 Ely Muller, Amsterdam
 Sarah Muller, Amsterdam
 Truus de Ridder, Amsterdam
 René van Rijn, Wormer
 Alex de Ronde, Amsterdam
 Donata Rudolph, Dordrecht
 Marije Schadee, Amsterdam
 Ingo Schum, Amsterdam
 David da Silva, Amsterdam
 Eric Stoel, Zaandam
 Marjan Stuifzand, Gouda
 Johan Tammer, Amstelveen
 Rita Tammer, Amstelveen
 Machiel de Zoete, Amsterdam

Er waren in totaal 53 deelnemers, van wie 26 uit Amsterdam, 24 van buiten Amsterdam, van 3 is de woonplaats onbekend.

L I T E R A T U U R

Méer dan een gebaar

Rapport van de Commissie Nederlandse Gebarentaal.

SDU Uitgevers, 1997

ISBN 90-399-1317-x

Bestellen:

t 070 378 98 80

f 070 378 97 83

OOGgetuigen is een initiatief van Theater 't OOG en wordt uitgevoerd door Handtheater in samenwerking met Woord & Gebaar. OOGgetuigen is een serie discussie-avonden in de vorm van een rechtszitting. Er wordt gediscussieerd over thema's de dovenwereld betreffende. De functie van rechter, verdediger en openbare aanklager wordt door steeds andere (dove) mensen bekleed. OOGgetuigen wordt mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van

- Fonds Vorming en Educatie van Doven
- Juliana Welzijn Fonds
- Nationaal Revalidatie Fonds
- Stichting Anton Jurgens Fonds
- Stichting het R.C. Maagdenhuis

Als iemands naam of bijdrage aan de discussie is vergeten of fout weergegeven, geef dat dan door via fax 020 689 56 57 of via e-mail julien@xs4all.nl.

Verslag	Mieke Julien
Vormgeving	Hilde Salverda
Productie	Handtheater en Theater 't OOG

OOGgetuigen 1 is een uitgave van Handtheater

Theater 't OOG is een centrum voor dovencultuur en gebarentaal. Naast theatervoorstellingen in de Nederlandse Gebarentaal organiseert Theater 't OOG andere visuele voorstellingen en culturele activiteiten. Handtheater is een theatergroep die voorstellingen brengt in de Nederlandse Gebarentaal.

Handtheater/Theater 't OOG
Bilderdijkkade 60
1053 VN Amsterdam
t 020 412 38 21
tt/f 020 689 56 57

Uit dit verslag mag alleen na schriftelijke toestemming worden geciteerd.
© Handtheater, Amsterdam juni 1997